

Розділ 1

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВИЩОЇ ШКОЛИ

CHAPTER 1

ACTUAL ISSUES OF THE HIGHER EDUCATION

УДК 378:005.336.2:006

DOI: 10.31376/2410-0897-2019-2-40-10-20

ЗМІСТ ТА СТРУКТУРА ГОТОВНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО СТАНДАРТИЗАЦІЇ ПІДГОТОВКИ МОЛОДШИХ СПЕЦІАЛІСТІВ

Лузан Петро Григорович

доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник
Інститут професійно-технічної освіти НАПН України
e-mail: petr.luzan@ukr.net
ORCID: 0000-0002-8853-9275

Пашенко Тетяна Миколаївна

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник
Інститут професійно-технічної освіти НАПН України
e-mail: tantarena@ukr.net
ORCID 0000-0002-7629-7870

Мося Ірина Анатоліївна

кандидат педагогічних наук, молодший науковий співробітник
Інститут професійно-технічної освіти НАПН України
e-mail: mosyaira@ukr.net
ORCID 0000-0001-7641-3352

У статті обґрунтовано зміст та структуру готовності педагогічних працівників до стандартизації підготовки молодших спеціалістів. Мета дослідження – дослідити зміст та структуру готовності. Для досягнення поставленої мети й вирішення завдань дослідження було використано методи дослідження: теоретичні – аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми; аналіз, синтез, абстрагування, узагальнення – для вивчення та обґрунтування змісту та структури готовності педагогічних працівників до стандартизації підготовки молодших спеціалістів. У результаті проведеного дослідження було сформульовано поняття «готовність викладачів коледжів і технікумів до стандартизації» професійної підготовки молодших спеціалістів – інтегративна властивість особистості, що виявляється в діяльності, поведінці та вчинках педагогічного працівника і зумовлює його здатність виконувати вимоги освітніх стандартів за рахунок збалансованого поєднання знань та вмінь проектування змісту компетентнісно орієнтованої освіти, здібностей уміло розробляти, вибирати й застосовувати відповідні педагогічні технології та методики оцінювання компетентнісних досягнень студентів і випускників на тлі розвинутих мотиваційно-ціннісних якостей. У статті здійснено аналіз структури готовності педагогічного працівника до стандартизації професійної підготовки молодших спеціалістів у коледжах і технікумах, яка передбачає єдність когнітивного, мотиваційного, діяльнісного та особистісного компонентів.

***Ключові слова:** готовність до педагогічної діяльності, професійна компетентність, стандартизація підготовки, молодший спеціаліст.*

Постановка проблеми. В умовах демократизації та гуманізації професійної освіти, реалізації компетентнісного підходу до формування майбутнього фахівця особливої ваги набувають аспекти вдосконалення діяльності педагогічних працівників технікумів і коледжів, насамперед викладачів та майстрів виробничого навчання. Варто відзначити, що ефективність педагогічної діяльності викладачів щодо їх спроможності забезпечувати якісну компетентнісно орієнтовану підготовку майбутніх молодших спеціалістів до конструктивно-творчої діяльності в динамічних умовах сучасного високотехнологічного виробництва є однією із найгостріших проблем фахової передвищої освіти. Практика переконує, що

педагогічні інновації (проблемно-розвивальна технологія, технологія навчального проектування, кейс-метод, об'єктивні методи оцінювання навчальних досягнень студентів, ІТ-технології, дистанційне навчання, майстер-класи, вебіари тощо) поки що не дають бажаних результатів саме з причини низької готовності викладачів до їх реалізації.

Через це існує загроза перетворення зусиль державних органів освіти України, адміністрації закладів фахової передвищої освіти на чергові педагогічні кампанії та декларативно проголошені заходи, які з часом утрачають свою актуальність. Мова йде про те, що свого часу в технікумах, коледжах та університетах були спроби активізувати підготовку фахівців засобами програмованого та проблемного навчання через упровадження «активних» методів навчання, комп'ютерних систем навчання тощо, які, на жаль, не принесли бажаних результатів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Феномен «готовність» давно став предметом наукових дискусій науковців. Аналіз психолого-педагогічної літератури виявив, що перші фундаментальні дослідження проблеми готовності особистості до діяльності здійснювали такі видатні психологи, як: К. Дурай-Новаковська, М. Д'яченко, Л. Кандибович, Н. Ленітов, А. Прангашвілі, Д. Узнадзе та ін.

Як відомо, єдиного поняття готовності в науковій літературі не існує. Так, М. Д'яченко і Л. Кандибович до структури готовності до різних видів діяльності включають такі компоненти: «позитивне ставлення до діяльності; адекватні вимогам професії риси характеру, здібності, темперамент, мотивації; необхідні знання, уміння та навички; усталені професійно важливі особливості пізнавальних, емоційних і вольових процесів» [1, с. 18–19].

У педагогічній та психологічній науках існують різні підходи до визначення готовності.

По-перше, *особистісний підхід*, в якому готовність розглядають як особистісне утворення, що забезпечує ефективність діяльності, а саме як:

- 1) стійку характеристику особистості (Ф. Гоноболін, Н. Кузьміна [2]);
- 2) властивість і якість особистості (М. Д'яченко, Л. Кандибович [1]);
- 3) динамічну структуру, що охоплює мотиваційні, пізнавальні, емоційні, вольові характеристики (В. Дружинін [3]);
- 4) прояв певних здібностей (Б. Ананьев [4], В. Крутецький [5]);
- 5) спектр професійних здібностей (В. Якунін [6]).

По-друге, *функціональний підхід*, в якому готовність визначається як певний психічний стан, що забезпечує успішність виконання професійних завдань. Таке розуміння готовності дозволило вченим розглянути її численні форми, як-от:

1. установку (Д. Узнадзе [7], О. Прангашвілі [8], С. Рубінштейн [9]);
2. передстартовий стан у спорті (А. Пуні [10]);
3. пильність і готовність до екстремальних ситуацій (В. Пушкін, Л. Нерсисян [11]);
4. як тимчасову готовність і працездатність (Н. Левітов [12]).

По-третє, *особистісно-діяльнісний підхід*, автори якого поєднали положення особистісного та функціонального підходів та відзначили, що поняття «готовність» не можна зводити лише до забезпечення «настрою» на діяльність до набору професійних умінь і навичок, або до психічного стану (С. Максименко [13], О. Михайлов [14], О. Селезньова [15] та ін.), що готовність є цілісним феноменом, який охоплює різні компоненти: знання, вміння, а також особистісні якості, здібності, цінності провідної діяльності.

Формулювання мети статті. Незважаючи на значну кількість наукових праць, де розкривається поняття «готовність», у педагогічній науці готовність педагогічних працівників до стандартизації підготовки молодших спеціалістів у коледжах і технікумах є недостатньо вивченою. Отже, метою статті є обґрунтування змісту та структури готовності педагогічних працівників до стандартизації підготовки молодших спеціалістів.

Виклад основного матеріалу. Для досягнення мети та вирішення завдань дослідження були використані адекватні методи наукового пошуку: теоретичний аналіз психолого-педагогічної літератури з даної проблеми – виявлення стану досліджуваної проблеми в педагогічній теорії та практиці; аналіз, синтез, абстракція, узагальнення – для вивчення та

обґрунтування змісту та структури готовності педагогічних працівників до стандартизації підготовки молодших спеціалістів.

Зосереджуючись на проблемі розвитку готовності педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти до стандартизації підготовки молодших спеціалістів, вважаємо необхідним спочатку розглянути зміст понять, «педагогічна майстерність», «професійна компетентність», «готовність», «готовність до педагогічної діяльності».

Проблема розвитку педагогічної майстерності викладачів сьогодні є надзвичайно актуальною як для теорії, так і для методики професійної освіти. Відомий український дидакт С. Гончаренко так визначає педагогічну майстерність: «Це характеристика високого рівня педагогічної діяльності. Критеріями педагогічної майстерності педагога виступають такі ознаки його діяльності: гуманність, науковість, педагогічна доцільність, оптимальний характер, результативність, демократичність, творчість (оригінальність). Педагогічна майстерність ґрунтується на високому фаховому рівні педагога, його загальній культурі та педагогічному досвіді». У своєму розвитку педагогічна майстерність проходить певні ступені (М. Фіцула [16]). Перший ступінь – професіоналізм. Ним володіє випускник вищої школи, готовий до педагогічної діяльності. Пізніше педагог починає самостійну роботу в навчальному закладі, де інтенсивно і цілеспрямовано продовжується процес його професійного зростання та вдосконалення. Ефективність цього процесу залежить від установки на самоосвіту і самовиховання, від наявності відповідної програми, оволодіння педагогічним доробком досвідчених колег, систематичного підвищення кваліфікації (семінари, курси, науково-методичні конференції тощо).

Поступово рівень педагогічної діяльності викладача зростає, він оволодіває новими педагогічними технологіями, підвищується його психолого-педагогічна культура, розвиваються педагогічні здібності, якості та властивості, збагачується методичний арсенал. Другий ступінь – педагогічна майстерність – це постійне прагнення до творчості, пошуку, до відкриття нових педагогічних засобів, прийомів і власних методик.

Третім ступенем педагогічної майстерності є педагогічне новаторство. Викладач-новатор вносить принципово нові ідеї у навчально-виховний процес, розробляє нові методичні системи, створює власні персонал-технології.

Перший рівень розвитку педагогічної діяльності викладача – професійна компетентність («професіоналізм» за М. Фіцулою [16]). У Законі України «Про освіту» задекларовано, що викладацька діяльність – діяльність, яка спрямована на формування знань, інших компетентностей, світогляду, розвиток інтелектуальних і творчих здібностей, емоційно-вольових та/або фізичних якостей здобувачів освіти (лекція, семінар, тренінг, курси, майстер-клас, вебінар тощо) та яка проводиться педагогічним (науково-педагогічним) працівником, самозайнятою особою (крім осіб, яким така форма викладацької діяльності заборонена законом) або іншою фізичною особою на основі відповідного трудового або цивільно-правового договору.

Поняття «компетентність» (лат. *Competens* – здібний) з'явилося у вітчизняному педагогічному лексиконі не в результаті саморозвитку, а було запозичене із зарубіжної педагогічної літератури. Міжнародний департамент стандартів для навчання, досягнень та освіти тлумачить компетентність як «спроможність кваліфіковано здійснювати діяльність». Подібні думки висловлює у своєму дослідженні автор компетентнісного підходу в англійській освіті Дж. Равен. Учений пов'язує зміст професійної компетентності зі специфічною здатністю людини ефективно виконувати конкретну діяльність у певній предметній галузі (вузькоспеціальні знання; предметні навички; способи мислення; відповідальність за свої дії) [17]. У державних стандартах європейської професійної освіти компетентність охоплює:

- 1) задані навички (вимога виконувати певні індивідуальні завдання);
- 2) використання знань та умінь на робочому місці на рівні встановлених вимог (стандартів) до даної роботи;
- 3) здатність відповідально виконувати обов'язки й досягати запланованих результатів;
- 4) здатність знаходити рішення у нестандартних ситуаціях;

5) здатність застосовувати знання і вміння у нових умовах виробничої діяльності. Закон України «Про освіту» тлумачить компетентність як динамічну комбінацію знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність.

Отже, категорія професійної компетентності (Д. Чернілевський, М. Томчук [18]) визначається рівнем власне професійної освіти, досвідом та індивідуальними здібностями людини, її мотивованим прагненням до безперервної самоосвіти та самовдосконалення, творчим і відповідальним ставленням до справи.

У свою чергу, сукупність професійно зумовлених вимог до викладача визначається його готовністю до педагогічної діяльності. Феномен готовності є предметом дослідження як педагогів, так і психологів. При цьому педагоги зосереджують увагу на виявленні чинників, обґрунтуванні умов, застосуванні форм, методів, засобів навчання і виховання, що забезпечують результативність формування й розвитку готовності як інтегративної властивості особистості. Учені-психологи розуміють готовність як настанову на діяльність, як якісний показник саморегуляції особистості на різних рівнях проходження процесів: фізіологічному, психологічному, соціальному.

У Словнику української мови [19, с. 148] та Великому тлумачному словнику сучасної української мови [20, с. 194] термін «готовність» тлумачиться як: 1) стан готового; 2) бажання зробити що-небудь. В «Енциклопедії освіти» С. Максименко розглядає готовність до діяльності як «стан мобілізації психологічних і психофізіологічних систем людини, які забезпечують виконання певної діяльності» [21, с. 137].

Готовність має часові характеристики, буває тривалою та ситуативною (тимчасовою, ситуативною). Тривала готовність, чи підготовленість, формується заздалегідь, у результаті спеціально організованих впливів. Вона діє й проявляється постійно та становить найважливішу передумову успішної діяльності. Ситуативна чи тимчасова готовність характеризується нестійкістю й піддається впливу багатьох чинників, що виникають з особливостями кожної конкретної ситуації. Обидві готовності – ситуативна та тривала – існують у єдності (З. Курлянд [22, с. 227–228]).

Найчастіше вчені готовність педагогічного працівника закладу фахової передвищої освіти до професійної педагогічної діяльності (підготовленість) визначають через фахову кваліфікацію та певну сукупність особистісних якостей і властивостей. Готовність як складна інтегративна властивість особистості педагогічного працівника містить у собі не лише когнітивний та операційно-діяльнісний компоненти, а й мотиваційну, вольову й аксіологічну складові, що забезпечує стійке прагнення до ефективного виконання педагогічної діяльності.

Готовність до педагогічної діяльності як вкрай складне поведінкове утворення складається з підготовленості викладача до різноманітних видів такої діяльності – навчальної, методичної, виховної, інноваційної, науково-дослідної тощо. До провідних педагогічних умінь і навичок викладача технікуму чи коледжу відносять (П. Лузан [23]):

– уміння займати чітку та дієву громадянську позицію, переборювати труднощі педагогічного фаху в ім'я його соціального значення;

– бачити педагогічну працю в цілому, в єдності її завдань, цілей, способів, умов, результатів, розуміння причинно-наслідкових зв'язків між ними; здійснювати освітньо-педагогічне прогнозування;

– використовувати знання сучасної психолого-педагогічної науки, визначати та впроваджувати технології, які сприяють ефективному формуванню навчально-пізнавальної активності студентів; сприймати позитивні прояви можливостей студентів і, тим самим, сприяти ствердженню власної «Я – концепції»;

– управляти власним емоційним станом, надаючи йому конструктивний, а не руйнівний характер;

– оволодівати високими еталонами педагогічної праці, використовувати творчий підхід до організації освітнього процесу;

- визначати особливості свого стилю та використовувати позитивні природні можливості;
  - створювати в навчальному середовищі сприятливий психологічний мікроклімат взаємодії, взаємодопомоги, підтримки;
  - аналізувати, узагальнювати передовий педагогічний досвід, знайомити зі своїми здобутками педагогічних працівників;
  - виділяти головні ідеї навчальної дисципліни, оновлювати її зміст за рахунок результатів сучасних досягнень відповідної галузі науки, володіти високою методологічною культурою;
  - здійснювати заходи щодо інтеграції знань, будувати зміст освіти як систему пізнавальних завдань;
  - урахувати мотивацію учіння студентів при плануванні освітнього процесу, виявляти стан окремих психічних функцій (сприймання, пам'ять, мислення і т. ін.) особистості студентів, їх вихованість, научіння;
  - застосовувати ефективні методи, форми і прийоми формування навчально-пізнавальної активності студентів для досягнення високих компетентісно орієнтованих результатів;
  - розкривати перед студентами нові можливості самовдосконалення, саморозвитку, враховувати рівень їх пізнавальних здібностей, менталітет, особливості соціокультурного оточення в навчальній праці;
  - усвідомлювати роль викладача саме як помічника, посередника, наставника, координатора і консультанта у спрямуванні студентів на активне оволодіння майбутнім фахом;
  - будувати взаємостосунки зі студентами на довірі, повазі, уникати судійства, виявляти терпимість до помилок студентів у пошуку власних рішень;
  - переходити від оцінювання окремих педагогічних умінь до оцінювання результативності, ефективності своєї діяльності в цілому;
  - займати конструктивну позицію в педагогічному спілкуванні і гнучко її перебудовувати зі зміною ситуації;
  - формулювати складні питання практики у вигляді науково-педагогічної проблеми, провести педагогічне дослідження зі змінними факторами та правильно коментувати його результати;
  - уміння вислухати студента, впливати на нього не прямо, а опосередковано, створювати умови для розвитку його активності, передбачати типові утруднення в навчальній праці;
  - об'єктивно оцінювати вплив соціального середовища (студентської групи, інших спільностей) на активність студента, конструктивно його корегувати;
  - забезпечувати високі рівні якості фахової передвищої освіти, виконувати вимоги освітніх стандартів;
  - досконало використовувати ІТ-технології в педагогічній взаємодії, проектувати та продуктивно застосовувати електронні освітні ресурси;
  - проникати в особистісну сутність студента (уподобання, нахили, інтереси, потреби, характер, ідеали, морально-ділові якості тощо) для виявлення спрямованості особистості, цілеспрямовано формувати здатності студентів до навчання впродовж життя.
- Підготовленому до педагогічної діяльності фахівцю мають бути притаманні такі основні знання в галузі теорії та практики:
- сучасної методології організації освітнього процесу; дидактики фахової передвищої освіти; спеціальної методики викладання дисциплін; методики виховної роботи; нормативно-правових засад організації освітнього процесу в коледжі, технікумі; дидактичних технологій; вікової та педагогічної психології, психології вищої школи; психології управління; соціальної психології; фахові знання (за спеціальністю); теорії діагностики та контролю навчальних досягнень студентів; сучасних прогресивних теорій розвитку освіти в зарубіжних освітніх

системах; основ використання засобів навчання, зокрема ІТ-технологій; іноземної мови; нормативно-правової бази з питань охорони праці; системи заходів запобігання та реагування на надзвичайні ситуації; джерел потенційних небезпек зовнішнього і внутрішнього середовища установи та ін.

При оволодінні зазначеними знаннями, вміннями і навичками у викладача динамічно розвивається ряд психологічних якостей, які також характеризують його підготовленість до педагогічної діяльності (А. Маркова [24, с. 115]). Це насамперед *педагогічна ерудиція* – глибокий запас сучасних знань, які викладач застосовує при розв'язанні конкретних завдань. Для педагогічного працівника технікуму чи коледжу це особливо важливо: сучасне виробництво постійно технологічно змінюється, модернізується, розвивається. На зміну узвичаєним виробничим технологіям приходять нові – природоохоронні, енергозберезувальні, які поєднують сучасні можливості науки та виробництва. Наприклад, система точного землеробства дає можливість вирощувати екологічно чисту продукцію, піднімати культуру землеробства, прогнозувати урожайність сільськогосподарських культур за допомогою супутникової навігаційної системи. Цілком зрозуміло, що донести такі знання до студентів може лише викладач, який ґрунтовно обізнаний із сучасними досягненнями аграрної науки і, що не менш важливо, постійно займається самоосвітою, самовдосконаленням.

Вагомою професійно-педагогічною характеристикою діяльності викладача є *педагогічне цілепокладання*. Розвиток цієї складової дозволяє сформувати потребу в обов'язковому плануванні викладачем своєї діяльності, сприяє перетворенню цілей у певні конкретні завдання, дозволяє оптимально добирати форми, методи і засоби навчального процесу, планувати прийоми стимулювання активності студентів.

До важливої психологічної характеристики готовності викладача чи майстра виробничого навчання до педагогічної діяльності відносять також і *педагогічне мислення*. Ця здатність педагога аналізувати педагогічні ситуації, виявляти їх ознаки та особливості тісно пов'язана з *педагогічною інтуїцією, педагогічною імпровізацією, педагогічною уявою, педагогічною спостережливістю*, з готовністю викладача чи майстра до інноваційної діяльності в галузі освіти.

На думку В. Сухомлинського, інтуїція педагога – «сплав досвіду і знань» – здатність учителя до вирішення педагогічного завдання на підставі інтеграції мінімальної зовнішньої інформації, професійних знань і досвіду. Хоча М. Поташник уважав, що «педагогічна інтуїція – здатність учителя збагнути істину шляхом безпосереднього її вбачання за допомогою почуттів без обґрунтування її шляхом доказів» [25]. Узагальнене трактування вказаного феномену дає С. Гончаренко: «*Педагогічна інтуїція* – специфічна здатність учителя передбачати нахили, поведінку, вчинки дитини за певних умов у відповідному середовищі. Педагогічна інтуїція неможлива без значного досвіду, творчості, глибоких знань учителя про дитину та світ, що її оточує» [26, с. 251].

Педагогічна імпровізація (від лат. *improvisus* – несподіваний, раптовий) – діяльність педагога, що здійснюється в процесі педагогічного спілкування без довгого попереднього осмислення та обдумування. Її метою є швидке і гнучке реагування на конкретну непередбачувану педагогічну ситуацію, швидкий та ефективний розв'язок.

Педагогічна уява – це спеціальні здібності, які виражаються у передбачуваності своїх дій, у виховному проектуванні особистості учня, пов'язаному з уявленнями про те, що з учня вийде в майбутньому, в умінні прогнозувати розвиток тих чи інших якостей вихованця.

Педагогічна спостережливість – це професійно необхідна якість особистості вчителя, яка виявляється в умінні підмічати суттєве на основі малопомітних ознак.

Структура готовності педагогічного працівника до стандартизації професійної підготовки молодших спеціалістів у коледжах і технікумах передбачає єдність когнітивного, мотиваційного, діяльнісного та особистісного компонентів (рис. 1).

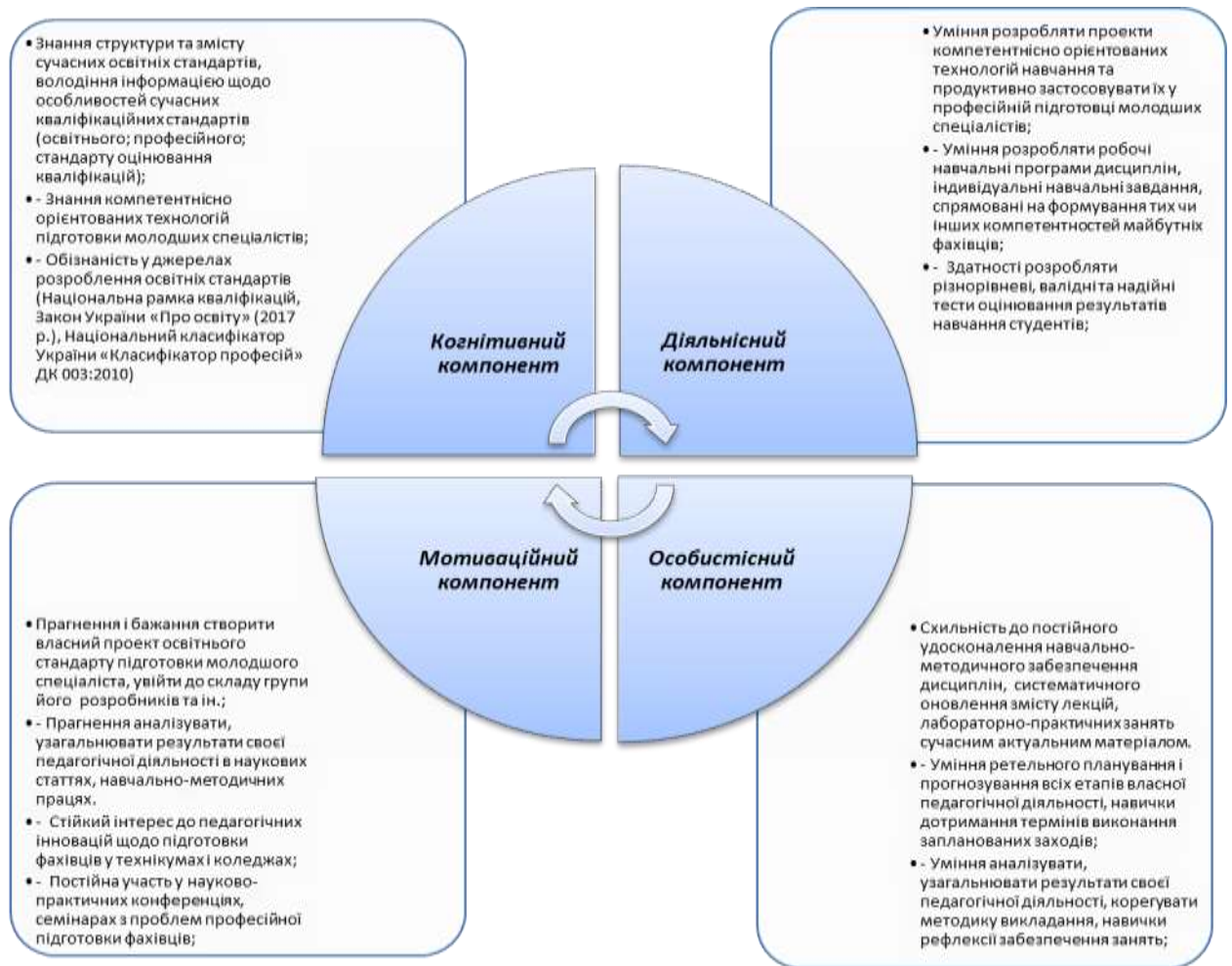

Рис. 1 Структура готовності педагогічного працівника до стандартизації професійної підготовки молодших спеціалістів у коледжах і технікумах

Когнітивний компонент

1. Знання структури та змісту сучасних освітніх стандартів, володіння інформацією щодо особливостей сучасних кваліфікаційних стандартів (освітнього; професійного; стандарту оцінювання кваліфікацій).
2. Знання компетентісно орієнтованих технологій підготовки молодших спеціалістів.
3. Обізнаність у джерелах розроблення освітніх стандартів (Національна рамка кваліфікацій, Закон України «Про освіту» (2017 р.), Національний класифікатор України «Класифікатор професій» ДК 003:2010).
4. Знання принципів, підходів, особливостей розроблення сучасного навчально-методичного забезпечення підготовки молодших спеціалістів, зокрема, з використанням ІТ-технологій.
5. Знання і розуміння ідей компетентісного підходу в освіті, змісту і структури понять «компетентність», «професійна компетентність».

Діяльнісний компонент

1. Уміння розробляти проекти компетентісно орієнтованих технологій навчання та продуктивно застосовувати їх у професійній підготовці молодших спеціалістів.
2. Уміння розробляти робочі навчальні програми дисциплін, індивідуальні навчальні завдання, спрямовані на формування тих чи інших компетентностей майбутніх фахівців.
3. Здатності розробляти різноманітні, валідні та надійні тести оцінювання результатів

навчання студентів.

4. Уміння відбирати, структурувати зміст навчання для формування певної компетентності майбутнього молодшого спеціаліста.

5. Уміння і навички продуктивного формування у студентів професійних якостей майбутнього молодшого спеціаліста.

Особистісний компонент

1. Схильність до постійного вдосконалення навчально-методичного забезпечення дисциплін, систематичного оновлення змісту лекцій, лабораторно-практичних занять сучасним актуальним матеріалом.

2. Уміння ретельного планування і прогнозування всіх етапів власної педагогічної діяльності, навички дотримання термінів виконання запланованих заходів.

3. Уміння аналізувати, узагальнювати результати своєї педагогічної діяльності, корегувати методику викладання, навички рефлексії.

4. Здатність виключно самостійно вибирати оптимальний комплекс методів та засобів навчання, розробляти навчально-методичне забезпечення занять.

5. Здатність до творчості, спроможність генерувати незвичні педагогічні ідеї, відходити від традиційних схем, оригінально розв'язувати проблемні ситуації.

Мотиваційний компонент

1. Прагнення і бажання створити власний проект освітнього стандарту підготовки молодшого спеціаліста, увійти до складу групи його розробників та ін.

2. Прагнення аналізувати, узагальнювати результати своєї педагогічної діяльності в наукових статтях, навчально-методичних працях.

3. Стійкий інтерес до педагогічних інновацій щодо підготовки фахівців у технікумах і коледжах.

4. Постійна участь у науково-практичних конференціях, семінарах з проблем модернізації, удосконалення професійної підготовки фахівців.

5. Інтерес до сучасних освітніх нормативно-правових документів (Закони України, освітні стандарти, урядові постанови, накази МОН України тощо), прагнення якомога швидше ознайомитися з їх проектами в мережі та ін.

Наведений аналіз понять «педагогічна майстерність», «професійна компетентність» і «готовність» дає можливість стверджувати, що ці поняття мають як спільні, так і відмінні риси. Натомість вони не знаходяться у стані наслідування: спочатку готовність, потім компетентність, і далі педагогічна майстерність. Схожість їх складної структури дає можливість припустити, що кожне з них відображає певний рівень володіння особою педагогічною діяльністю, проте ці поняття не підміняють одне одного.

Схожість складної структури когнітивного, операційного, мотиваційного й аксіологічного компонентів у складі компетентності й готовності дає можливість припустити, що поняття «компетентність» і «готовність» збігаються у деяких аспектах. Проте, на нашу думку, зазначені поняття істотно відрізняються і не підміняють одне одного, оскільки готовність характеризується стійкою мотивацією й налаштованістю на діяльність, а компетентність базується на досвіді.

Висновки. Отже, *готовність викладачів коледжів і технікумів до стандартизації професійної підготовки молодших спеціалістів* – інтегративна властивість особистості, що виявляється в діяльності, поведінці та вчинках педагогічного працівника і зумовлює його здатність виконувати вимоги освітніх стандартів за рахунок збалансованого поєднання знань та вмінь проектування змісту компетентнісно орієнтованої освіти, здібностей уміло розробляти, вибирати й застосовувати відповідні педагогічні технології та методики оцінювання компетентнісних досягнень студентів і випускників на тлі розвинутих мотиваційно-ціннісних якостей.

Перспективи подальших наукових досліджень можуть бути пов'язані з пошуком психолого-педагогічних умов формування готовності викладачів коледжів і технікумів до стандартизації професійної підготовки молодших спеціалістів.

Список використаної літератури

1. Дьяченко М. И., Кандыбович Л. А. Психологические проблемы готовности к деятельности. Минск: Изд-во Бел. ун-та, 1976. 175 с.
2. Кузьмина Н. В. Профессионализм личности преподавателя и мастера производственного обучения. Москва: Высш. шк., 1990. 118 с.
3. Дружинин В. Н. Психология общих способностей. СПб.: Издательство «Питер», 1999. 368 с.
4. Ананьев Б. Г. Избранные психологические труды. В двух томах. Том 1. Москва Педагогика, 1980. 232 с.
5. Крутецкий В. А. К вопросу о привычных формах поведения. Москва, 1957. 167 с.
6. Якунин В. А. Педагогическая психология: учеб. пособие. СПб.: Изд-во Михайлова В. А.: Изд-во «Полиус», 1998. 639 с.
7. Узнадзе Д. Н. Экспериментальные основы психологии установки. Тбилиси: Мецниереба, 1961. 168 с.
8. Прангвишвили А. С. Исследование по психологии установки. Тбилиси, 1967. 125 с.
9. Рубинштейн С. Л. Проблемы общей психологии. Москва: Педагогика, 1973. 424 с.
10. Пуни А. Ц. Проблема личности в психологии спорта. Москва: ФиС, 2008. 41 с.
11. Нерсисян Л. С., Пушкин В. Н. Психологическая культура готовности; оператора к экстремному действию. *Вопросы психологии*. 1969. № 5. С. 60–68.
12. Левитов Н. Д. Психология характера. Москва, 1969. 424 с.
13. Максименко С. Д., Пелех О. М. Фахівця потрібно моделювати (Наукові основи готовності випускника педвузу до педагогічної діяльності). *Рідна школа*. 1994. № 3–4. С. 70.
14. Михайлов О. В. Готовность к деятельности как акмеологический феномен: содержание и пути развития: дис. ... канд. психол. наук. Москва, 2007. 166 с.
15. Селезнева Е. В. Развитие акмеологической культуры личности / Под ред. А. А. Деркача. Москва: РАГС, 2004. 260 с.
16. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. Вид. 2-е, доп. Київ: Академвидав, 2010. 456 с.
17. Равен Дж. Компетентность в современном обществе: выявление, развитие и реализация / Пер. с англ. М., 2002. 396 с.
18. Чернілевський Д., Томчук М. Педагогіка та психологія вищої школи: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів Вінниця: Вінницький соціально-економічний інститут Університету «Україна». 2006. 402 с.
19. Словник української мови: в 11 т. / АН Української РСР, Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні; Т. 2 : Г-Ж / ред. тому: П. П. Доценко, Л. А. Юрчук. Київ: Наук. думка, 1971. 550 с.
20. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2001. 1440 с.
21. Енциклопедія освіти / Голов. ред. В. Г. Кремень. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
22. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / З. Н. Курлянд, Р. І. Хмельюк, А. В. Семенова та ін. ; за ред. З. Н. Курлянд. 3-тє вид., переробл. і доповн. Київ: Знання, 2007. 495 с.
23. Лузан П. Г. Теорія і методика формування навчально-пізнавальної активності студентів. Київ: Національний аграрний університет, 2004. 312 с.
24. Маркова А. К. Психология труда учителя. Москва: Просвещение, 1994. 192 с.
25. Управление качеством образования: Практикоориентированная монография и методическое пособие / Под ред. М. М. Поташника Москва: Педагогическое общество России, 2000. 448 с.
26. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 376 с.

CONTENTS AND STRUCTURE OF TEACHING STAFF COMMITMENT TO STANDARDIZATION OF JUNIOR SPECIALISTS' TRAINING

Luzan Petro

doctor of pedagogical sciences, professor, chief researcher
Institute of vocational education of the National Academy of Sciences of Ukraine,

Pashchenko Tetiana

candidate of pedagogical sciences, senior researcher
Institute of vocational education of the National Academy of Sciences of Ukraine,

Mosya Iryna

candidate of pedagogical sciences, junior researcher
Institute of vocational education of the National Academy of Sciences of Ukraine

Introduction The article substantiates the content and structure of the readiness of pedagogical staff to standardize the training of junior specialists.

Purpose. *The purpose of the study is to investigate the content and structure of the readiness of pedagogical staff to standardize the training of junior specialists.*

Methods. *To achieve this goal and to solve the problems of the research, adequate research methods were used: theoretical – analysis of the psychological and pedagogical literature on the problem – to identify the state of the problem under study in pedagogical theory and practice; analysis, synthesis, abstraction, generalization – for studying and substantiating the content and structure of pedagogical staff readiness to standardize the training of junior specialists.*

Results. *The given analysis of the concepts of «pedagogical skill», «professional competence» and «readiness» makes it possible to argue that these concepts have both common and distinctive features. The similarity of complex structure, cognitive, operational, motivational and axiological components in the competence and readiness makes it possible to assume that the concept of «competence» and «readiness» coincide in some aspects. However, in our opinion, these concepts are significantly different and not substitute for each other, because readiness is characterized by a stable motivation and willingness to work, and competence is based on experience.*

Originality. *The article analyzes the structure of readiness of teaching staff to standardize the professional training of junior specialists in colleges and technical schools, which involves the unity of cognitive, motivational, activity and personal components.*

Conclusion. *As a result of the study, the notion «readiness of college and technical college teachers to standardize the vocational training of junior specialists» was formulated - an integrative property of the individual manifested in the activity, behavior and actions of a teacher and determines his ability to meet the requirements of educational standards through a balanced combination of knowledge and skills designing the content of competence-oriented education, ability to design, select and apply appropriate pedagogues advanced technologies and methods for assessing competency achievements of students and graduates against the backdrop of developed motivational-value qualities.*

Keywords: *readiness for pedagogical activity, professional competence, standardization of training, junior specialist.*

References

1. Diachenko, M. Y., Kandubovych, L. A. (1976). *Psykholohycheskye problemy hotovnosti k deiatelnosti.* Mynsk: Yzdvo [in Belarys].
2. Kuzmyna, N. V. (1990). *Professyonalizm lychnosti prepodavatelya y mastera proyzvodstvennoho obucheniya.* Moskva. Vussh. shk [in Rasha].
3. Druzhynyn, V. N. (1999). *Psykholohyia obshchyykh sposobnostei.* SPb.: Yzdatelstvo «Pyter» [in Rasha].
5. Anan'ev, B. H. (1980). *Yzbrannyye psykholohycheskye trudy. V dvukh tomakh. Tom 1.* Moskva: Pedahohyka [in Rasha].
6. Krutetskiy, V. A. (1957). *K voprosu o pryvychnykh formakh povedeniya.* Moskva [in Rasha].
7. Iakunyn, V. A. (1998) *Pedahohycheskaia psykholohyia: ucheb. posobyе.* SPb.: Yzd-vo Mykhailova V. A.: Yzd-vo «Polyus», 639 s. [in Rasha].
8. Uznadze, D. N. (1961). *Ekspyrymentalnye osnovy psykholohyy ustanovky.* Tbyl'sy: Metsnyereba [in Gruziya].
9. Pranhvyshvily, A. S. (1967). *Yssledovanye po psykholohyy ustanovky.* Tbyl'sy [in Gruziya].
10. Rubynshtein, S. L. (1973). *Problemy obshchei psykholohyy.* Moskva: Pedahohyka [in Rasha].
11. Puny, A. Ts. (2008). *Problema lychnosti v psykholohyy sporta.* Moskva: FyS [in Rasha].
12. Nersesyan, L. S., Pushkyn V. N. (1969). *Psykholohycheskaia kultura hotovnosti; operatora k ekstretnomu deistviyu. Voprosy psykholohyy* [in Rasha].
13. Levytov, N. D. (1969). *Psykholohyia kharaktera.* Moskva [in Rasha].
14. Maksymenko, S. D., Pelekh O. M. (1994). *Fakhivtsia potribno modeliuvaty (Naukovi osnovy hotovnosti vypusknika pedvuzu do pedahohichnoi diialnosti).* Ridna shkola [in Ukrainian].
15. Mykhailov, O. V. (2007). *Hotovnost k deiatelnosti kak akmeolohycheskiy fenomen: sodержanye y puty razvitya: dys. kand. psykhol. nauk.* Moskva [in Rasha].
16. Selezneva, E. V. (2004). *Razvitye akmeolohycheskoi kul'tury lychnosti / Pod. red.. A. A. Derkacha.* Moskva: RAHS [in Rasha].
17. Fitsula, M. M. (2010). *Pedahohika vyshchoi shkoly: navch. posib. Vyd. 2-e, dop.* Kyiv: Akademvydav [in Ukrainian].
18. Raven, Dzh. (2002). *Kompetentnost v sovremennom obshchestve: vuyavlenye, razvitye y realizatsiya / Per. s anhl. M.* [in Rasha].
19. Chernilevskiy, D., Tomchuk, M. (2006). *Pedahohika ta psykholohyia vyshchoi shkoly. Navchalnyi posibnyk*

dlia studentiv vyshchyykh navchalnykh zakladiv Vinnytsia: Vinnytskyi sotsialno-ekonomichnyi instytut Universytetu [in Ukrainian].

20. Slovnyk ukrainskoi movy: v 11 t. (1971) / AN Ukrainskoi RSR, In-t movoznav. im. O. O. Potebni; T. 2: H-Zh / red. tomu: P. P. Dotsenko, L. A. Yurchuk. Kyiv: Nauk. Dumka [in Ukrainian].

21. Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy (2001) / uklad. i holov. red. V. T. Busel. Kyiv; Irpin: VTF «Perun» [in Ukrainian].

22. Entsyklopediia osvity (2008) / holov. red. V. H. Kremen. Kyiv: Yurinkom Inter [in Ukrainian].

23. Pedahohika vyshchoi shkoly: navch. posib. (2007) / Z. N. Kurliand, R. I. Khmeliuk, A. V. Semenova ta in.; za red. Z. N. Kurliand. 3-tie vyd., pererobl. i dopovn. Kyiv: Znannia [in Ukrainian].

24. Luzan, P. H. (2004). Teoriia i metodyka formuvannia navchalno-piznavalnoi aktyvnosti studentiv. Kyiv: Natsionalnyi ahrarnyi universytet [in Ukrainian].

25. Markova, A. K. (1994). Psykholohiia truda uchytelia. Moskva: Prosveshchenye [in Rasha].

26. Upravlyenye kachestvom obrazovaniya: Praktykoooryentirovannaia monohrafiya y metodycheskoe posobyе (2000) / pod red. M. M. Potashnyka Moskva: Pedahohycheskoe obshchestvo Rossyy [in Rasha].

27. Honcharenko, S. U. (1997). Ukrainskiy pedahohichnyi slovnyk. Kyiv: Lybid [in Ukrainian].

СОДЕРЖАНИЕ И СТРУКТУРА ГОТОВНОСТИ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ РАБОТНИКОВ К СТАНДАРТИЗАЦИИ ПОДГОТОВКИ МЛАДШИХ СПЕЦИАЛИСТОВ

Лузан Петр Григорьевич

доктор педагогических наук, профессор, главный научный сотрудник
Институт профессионально-технического образования НАПН Украины,

Пашенко Татьяна Николаевна

кандидат педагогических наук, старший научный сотрудник, старший научный сотрудник
Институт профессионально-технического образования НАПН Украины,

Мося' Ирина Анатолієвна

кандидат педагогических наук, младший научный сотрудник,
Институт профессионально-технического образования НАПН Украины,

В статье обоснованы содержание и структура готовности педагогов к стандартизации подготовки младших специалистов. Цель исследования – исследовать содержание и структуру готовности. Для достижения поставленной цели и решения задач исследования были использованы методы исследования: теоретические – анализ психолого-педагогической литературы по проблеме; анализ, синтез, абстрагирование, обобщение – для изучения и обоснования содержания и структуры готовности педагогов к стандартизации подготовки младших специалистов. В результате проведенного исследования было сформулировано понятие «готовность преподавателей колледжей и техникумов к стандартизации» профессиональной подготовки младших специалистов – интегративное свойство личности, проявляющееся в деятельности, поведении и поступках педагога и предопределяет его способность выполнять требования образовательных стандартов за счет сбалансированного сочетания знаний и умений проектирования содержания компетентно ориентированного образования, способностей умело разрабатывать, выбирать и применять соответствующие педагогические технологии и методики оценки компетентностных достижений студентов и выпускников на фоне развитых мотивационно-ценностных качеств. В статье проведен анализ структуры готовности педагога к стандартизации профессиональной подготовки младших специалистов в колледжах и техникумах, которая предусматривает единство когнитивного, мотивационного, деятельностного и личностного компонентов.

Ключевые слова: *готовность к педагогической деятельности, профессиональная компетентность, стандартизация подготовки, младший специалист.*

Отримано редакцією 04.06.2019 р.